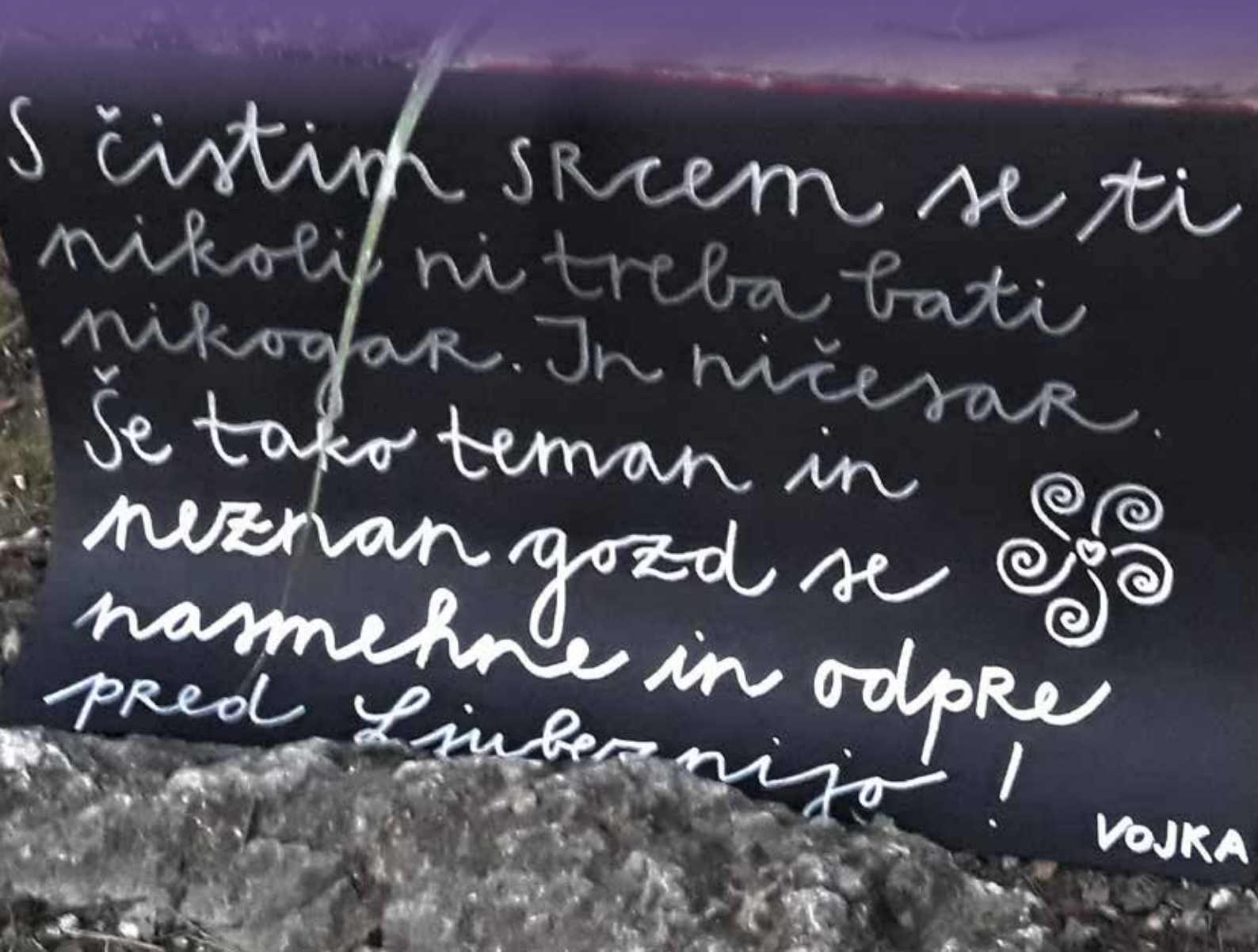

Kulturni

L I S T I

O B Č I N E Š O Š T A N J

S čistim SRCEM se ti
nikoli ni treba bati
nikogar. In ničesar.
Še tako teman in
neznani gozd se
nasmeje in odpre
pred Ljubljano!

VOJKA

ISSN 1581-8373

9 770158 183733

LETO XXIV
ŠT. 11
26. NOVEMBER 2020

Ob 98. obletnici Kajuhovega rojstva

1. del

Trinajste decembra obeležujemo osemindesetdeseto obletnico rojstva šoštanjkega pesnika Karla Destovnika - Kajuha. Izmed vseh posameznikov, ki so pustili svoj pečat na zgodovini našega mesta in vplivali na obširnejši tok lokalne in narodne zgodovine, je Kajuh zagotovo eden izmed najmarkantnejših in najbolj poznanih.

Njegova življenjska zgodba, zrel stil pisanja in širok pesniški opus so še dandanes videni kot višek pesništva medvojnega obdobja in vse do današnjega dne zasedajo osrednji piedestal slovenske lirike socialnega realizma in vojne tematike. Kot enemu izmed redkih slovenskih literatov je Kajuhu uspel preboj na mednarodni prostor. Njegove pesmi so prevedene v več kot dva ducata jezikov, od južnoslovanskih do romanskih in germanskih, od jezikov z več milijoni govorcev do celo zapadlih jezikov.

Zanimanje za Kajuha in njegove pesmi je v Sloveniji že dolgo prisotno, a želja po spoznanju

enega izmed najpomembnejših slovenskih literarnih osebnosti dvajsetega stoletja je prisotna tudi preko meja. Možno je, da je zaradi njegove tematike, zahteve po miselni refleksiji, živih in neposrednih podobah, ki nas kar prisilijo k čustvenemu odzivu, njegove socialno angažirane drže, tragične življenjske zgodbe in njegovega svetovnonazorskega pogleda Kajuh ostal tako popularen in priznan. Njegova popularnost je z leti narastla tudi zaradi volje in truda tistih, ki želijo, da spomin nanj ne bi zamrl. Tako so se v zadnjih desetletjih pojavile mnoge zbirke, znanstvene monografije ter prevodi in separati posamičnih Kajuhovih poezij, tako v slovenskem kot v tujih jezikih. Tudi v Knjižnici Velenje se ponovno povečuje zanimanje za Kajuha. V zadnjih letih so izšla že nekatera nova dela ter članki in prispevki, ki bolje osvetljujejo njegovo življenje in delo. Približuje se stota obletnica njegovega rojstva. V Knjižnici Velenje in njenih enotah temu primerno z zunanjimi sodelavci pripravljajo cikel publikacij, ki bodo vsebovale vidike njegovega življenja in literarnega opusa. Med drugim se pripravlja tudi izid monografije vseh prevedenih pesmi, ki bo predvidoma izšla konec naslednjega leta. Bralci bodo imeli priložnost spoznati obseg prevodov in njihovo raznolikost. Skratka, prihodnji dve leti bosta v Knjižnici zaznamovani s Kajuhom, vse dejavnosti pa bodo vključene v celostno, skupno »šoštanjsko« praznovanje »Kajuhovega leta 2022«.

DUŠAN PIRC

Kot posebno najavo v novembrskem in decembrskem Listu bralcem predstavljamo doslej še neobjavljene prevode posamičnih Kajuhovih del v angleškem jeziku. Prevedel jih je David Vidmar Čeru.

Karel Destovnik - Kajuh Foto arhiv Šaleškega biografskega leksikona

NE JOČI, MATI ...

Ne joči, mati, nad menoj,
če nisem tisti več,
ki v stari cerkvi je s teboj
pobožne pesmi pel.
Oprosti mi, če nisem tisti več,
ki za roko ga v šolo si vodila
in puško mu za god kupila ...

Ponosen sem in srečen, mati,
ker ves sem z njimi, ki trpijo
in slutim z njimi lepši čas ...
Zato ne joči, mati in oprosti mi!

NAŠA PESEM

Moja pesem ni le moja pesem,
to je krik vseh nas!
Moja pesem ni le moja pesem,
to je boj vseh nas!

Biti mlad v teh težkih časih,
to se pravi
brez mladosti biti mlad,
zreti starega sveta propad,
skrivati premnogo nad,
to se pravi biti mlad ...

Pa je vendar sreča biti mlad,
biti mlad in poln nad!

MOTHER, THOU OUGHT NOT SHED A TEAR

Mother, thou ought not shed a tear,
for I am not the one wee lad anymore,
who in the old church so dear
sung songs to the tune of the choir.
Forgive me, for I'm not the lad anymore,
Whom you chaperoned to school
And who over a simple gift would drool ...

Mother, I'm both proud and glad,
for I spend my waning days with those who suffer
and uniformly suspect the prospect of better days ...
So Mother, thou ought not shed a tear and forgive me!

OUR SONG

My song isn't just mine alone,
It's the roar of us all!
My song isn't just mine alone,
It's the struggle of us all!

To be young in these times of drag,
it means no less,
than to be young without youth,
to watch the old world fall in forsooth,
and not believing in manya'truth,
that means today of being a youth ...

But alas, 'tis still the youth that we enjoy,
to be young and full of joy!

KJE SI MATI

Veš, mama, rad bi ti napisal pismo,
poslal bi rad vsaj kak pozdrav,
že dolgo je odkar več skupaj nismo,
da bi lahko le to ti rekel, da sem zdrav.

A kam naj pišem? Ste doma ostali?
Jaz sem še srečen, ker sem jim ušel;
le kaj s teboj je, so te kam pregnali,
te v Šleziji mordà je glad izžel?

Kjerkoli si, povsod sem jaz s teboj,
povsod je s tabo moj pozdrav,
in kjer sem jaz, si tudi ti z menoj,
zato ne misli, da sem sam ostal.

Morda nikoli več ne bova zrla si v obraz,
vendar nikdar ne bom pozabil nate.
A želel bi, da ne utihne prej mi glas,
dokler ti ne porečem: Glej, ta svet je tudi zate!

ZAKAJ, TOVARIŠ

Zakaj, tovariš, si roké razpel,
kdo v tebi je vihar razvnel,
zakaj, čemu si k nam prišel?

Vasi so nam požgali,
otroke so poklali
in matere pregnali,
pa naj bi mirovali?

Nikdar ...

mrtvakov krik
razpreza se po nas
in malodušje je prevpil
otrok zaklanih glas,
nasilje prelevilo
je obraz.

Zato prišel sem jaz med vas,
ki vam upor edini je ukaz!

POETOM

Zapojte nam pesmi plamteče, poeti!
Srca nam pojo zdaj,
lahko vam bo peti!
Besede mogočne
ležé nam na ustih,
besede upora
najlepše besede,
pri nas še nikoli tako govorjene,
nikoli tako čudovito
nikoli na glas.

Zapojte nam!
Zemlja slovenska
je divje zapela
in našo besedo
s krvjo nam ogrela.
Zapojte, zapojte, poeti,
besede vpijoče leže nam na ustih,
čakaje,
da kdo jih zapoje!

A vi le molčite,
kot trnje bi v grlih imeli,
bojite se zdaj, ko vse poje, zapeti.
K vragu pojdite,
vi niste poeti!

Drugi del prevodov bo v decembrski številki.

WHERE ARE THEE, MOTHER?

My mother dearest, I'd love to write to you,
I'd at least like to send you my best regards.
A towering time, since we said adieu,
I just want to say, that you're in my heart.

But to where should I write? Have you been felled?
I managed to flee, I succeeded my goad,
but what happened to thee, were you expelled?
Has Silesia become your new humble abode?

Wherever you are, I'm always besides,
listen to my regards as you feel the foehn,
as we can't be separated by any divides,
so don't worry, I'm never alone.

If again we never gaze into each other's eyes
Of ye I shan't forget as long as I dwell.
I only wish you to hear my heart-warming cries:
»This world was made for thee as well!«

WHY COMRADE?

Why comrade, has thou stretched your arms high,
who in thou has awoken this loud cry,
why, for what, has thou come bye?

Hamlets; all hell on them fell,
children; slayed with no pity
mothers were forced to dispel
and you say we shouldn't be gritty?

Nay ...

the dead man's roar
dwells in our guts,
and our kids' death cries
have opened our eyes,
to morals,
we severed all ties.

So I came to your hideout remote,
to you, who's only order is to revolt!

TO THE POETS

Sing us thou songs, you flame-hearted bards!
Our hearts are singing,
it's not gonna be hard!
The might of our words
they lay at your feet,
Words of rebellion,
these delightful words,
never before spoken so aloud,
never so appealingly,
never ablaze.
Sing to us you bards!
The homeland
erupted in song
and spread our words;
made our plight strong.
Sing, sing thou poets,
heartfelt words lay in your mouths,
but you wait,
for someone else to shout!
You only frown,
as if your mouths were filled with thorns,
now, that everything sings,
you show forlorn!
Go to hell,
you are alorn!

Kulturni paberki

Sveti Martin

Sveti Martin goduje 11. novembra in sodi med najbolj znane svetnike stare celine. V Evropi stoji več tisoč cerkva, ki so bile zgrajene v čast sv. Martinu. V Sloveniji pa imamo preko devdeset cerkva, posvečenih sv. Martinu in od tega je skoraj polovica kot farnih. Tudi ime Martin (Tine, Tinček) je bilo eno najpogostejših imen v našem okolju. V novejšem času tudi Martina (Tina, Tinka).

Farno cerkev sv. Martina v Velenju je 20. septembra 1858 posvetil (danes blaženi) škof Anton Martin Slomšek in cerkvi daroval oltarno sliko sv. Martina.

Življenje svetega Martina

Martin se je rodil okoli leta 316 v Savariji v Panoniji – današnji Sombotel na Madžarskem. Njegov oče je bil častnik rimske vojske. Družina se je kmalu po Martinovem rojstvu preselila v Ticinum – današnja Pavia v Italiji. Martinovo življenje je opisano v eni prvih hagiografij, ki jo je napisal njegov sodobnik in prijatelj Sulpicij Sever.

Martinova starša nista bila kristjana, vendar je Martin že kot otrok spoznal krščanstvo in je pri 10 letih vstopil v katehumenat, kjer se je uvajal v krščanstvo. Želel je postati puščavnik, vendar mu je oče priskrbel vojaško službo in mladi Martin se je pridružil rimski vojski, ki je takrat odhajala v Galijo – današnja Francija. Martin je tam kmalu postal častnik. V tem času pa se je zgodil dogodek, ki mu je začrtal življenjsko pot.

V mrzlem zimskem jutru je pred mestnimi vrati mesta Samarobriva, danes Amiens – severno od Pariza, Martin srečal berača. Ker ni imel nič

drugega, kar bi mu lahko podaril, je prerezal svoj topli vojaški plašč in podaril eno polovico beraču. To dejanje je bilo zanj prvi korak spreobrnitve. Kmalu po tem dogodku je bil Martin krščen in je pustil vojaško službo. Odšel je v Poitiers in tam postal učenec sv. Hilarija. Po nekaj letih se je odpravil misijonarit v Panonijo, od tam pa se je umaknil na otok Gallinara pri mestu Albengo v Italiji. Tu je dolgo živel kot puščavnik. Okoli leta 350 se je vrnil v Poitiers k sv. Hilariju. V bližnjem kraju Ligugé si je postavil puščavniško celico, ki se je v poznejših stoletjih razvila v znamenit samostan.

Martin je bil zaradi svoje dobrotljivosti pri ljudeh zelo priljubljen, zato so ga predlagali za škofa. Legenda pripoveduje, da je v svoji skromnosti zavrnil škofovsko vlogo in se vernikom skrival v nek hlev. Njegovo skrivališče pa so izdale goske, ki so gagale in bežale iz hleva. Martina so leta 371 izvolili za škofa v Toursu – severno od Poitiersa. Po ustoličenju je škof Martin ostal neizmerno skromen. Ni se preselil v škofovsko palačo, temveč je naprej živel z menihi v revnih kočah pred mestnimi vrati. Iz teh kočic je pozneje nastal slaven samostan Marmoutier. Škof Martin je bil vse do smrti znan po zavzemanju za reveže. To pa je bilo v nasprotju z vrednotami takratne duhovščine, ki se je v tistem času oddaljevala od Kristusovega vzgleda skromnosti. Ljudje so škofa Martina ljubili kot svojega očeta.

Škof Martin je umrl 8. novembra leta 397 v kraju Candes – severno od Toursa. Njegov pogreb je bil 11. novembra. Na njegovem grobu so postavili kapelo, kasneje pa baziliko, ki je bila ves srednji vek znana romarska pot. Martinov plašč je bil veliko let francoska državna relikvija, shranjen je bil v dvorni kapeli Sainte Chapelle v Parizu. Današnje ime te zgradbe izhaja iz latinske besede plašč (cappa, capella), kar pomeni »plaščarna«. Pozneje so to ime začeli uporabljati tudi za druge podobne stavbe – kapele.

Kmalu po smrti so škofa Martina povzdignili v svetnika. Obletnico njegovega pogreba, 11. novembra, pa še danes obhajamo kot godovni dan svetega Martina. Na freskah in slikah sv. Martina najpogosteje uprizarjajo, kako še kot vojak deli plašč z beračem ali pa je v škofovskem oblačilu, s knjigo v roki, njegova spremljevalka pa je gos. Sveti Martin je upodobljen tudi na doslej najstarejših najdenih freskah na Slovenskem iz obdobja romanike, in sicer v cerkvi sv. Martina na Pohorju.

Sveti Martin v mojem otroštvu

Zgodbe in lik sv. Martina, kakor tudi običaji ob tem prazniku, me spremljajo že od ranega otroštva. Mojega starega očeta in njegovega najmlajšega sina – mojega strica so ob rojstvu namreč krstili za Martina. Kot triletni otrok se spominjam, kako so na Martinovo nedeljo na domačijo mojih starih staršev, kjer sem preživljal svoje otroštvo, prišli moja mama z mojim leto dni mlajšim bratom Ivančkom in stric s Koroške. Za dopoldansko malico je bila na Burjanovi mizi praznična orehova potica. Slavljenec, moj stari oče, pa je iz kleti za pokušino prinesel liter rdečega mladega vinčka, da so starejši nazdravili slavlencema. Za tisti vojni čas je bilo to pravo razkošje. Povedati pa moram, da smo vse te dobrote pridelali in izdelali sami doma. Sejali smo pšenico, ki smo jo dali zmleti, orehe smo dobili pri sorodnikih, vino pa smo »sprešali« z domače brajde ob hiši.

Za južino (kosilo) smo imeli pečenega domačega petelinčka, pečen krompir, dušeno zelje in češpljev kompot. Pri južini, to je pri opoldanskem toplem obroku, nikoli nismo pili alkohola in tudi nobenih hladnih pijač. Rekli so, da je to škodljivo za želodec.

Na praznovanju godov v tistem času nismo prepevali. Starejši so se pogovarjali o spravilu pridelkov s polj in o živini. Svojemu mlajšemu bratu sem medtem pokazal punčko, ki mi jo je sešila teta, ves čas pa sem imel ušesa na preži in poslušal, kaj so se pogovarjali starejši. Pogovor je tekel tudi o grozotah vojne, ki je bila prav v tem času v največjem zagonu. Ugibali so, kdo bo zmagoval in kdo se bo po vojni polastil naše slovenske dežele. V molitvi pred in po južini smo Vsemogočnega prosili, da bi se možje in fantje, ki trpijo na bojiščih, vrnilo živi domov in da bi bila ta kruta vojna čim prej končana.

JOŽE LEKŠE

Popoldne smo se s solznimi očmi razšli. Moja mama je z malim Ivančkom v naročju odšla v hrib nad Šoštanjem, stric Jože pa se je iz Šoštanja odpeljal z vlakom nazaj na Koroško, kjer je bil zaposlen.

Po vojni praznovanje godov ni bilo več moderno, niti zaželeno. Mi smo Martinovo nedeljo še naprej obeležili, podobno kot v mojem ranem otroštvu, vse do takrat, ko sta se moj ded in tudi stric Martin poslovila s tega sveta.

Po osamosvojitvi Slovenije je v naših krajih martinovanje tudi v javnosti ponovno oživelo. Na teh zabavah poteka obred krsta in pokušina mladega vina, ob krožniku s pečeno gosjo, pečenimi jabolki in z dušenim rdečim zeljem. Na teh zabavah pogosto pozabljamo, da je sv. Martin simbol skromnosti in dobrote. Martina danes slavimo predvsem kot patrona, ki spreminja vinski mošt v vino.

Martinova pot

Svetega Martina slavijo po vsej krščanski Evropi. Svet Evrope je leta 2005 proglasil Veliko evropsko kulturno pot, ki je dolga 2500 km in povezuje kraje, ki so povezani z življenjem sv. Martina. Pot vodi od rojstnega kraja sv. Martina – Szombathely (Sombotel) na Madžarskem preko Slovenije do Pavia v Italiji, kjer je Martin odraščal. Nadaljuje se do Toursa v Franciji, kjer je bil imenovan za škofa in kjer je v današnji baziliki sv. Martina Tourskega tudi pokopan. Pot se zaključuje v kraju Candes-Saint Martin v Franciji, kjer je sv. Martin umrl.

Velik del Martinove poti (pribl. 550 km) teče po slovenskih krajinah, ki so po cerkvah ali kako drugače povezani s sv. Martinom. V Velenje vodi ta pot iz Dobrne preko Tušvega, nato v Šmartno ob Paki, Mozirje in preko Ljubljane v Italijo.

Martinova pot je namenjena pohodnikom, športnikom in tistim, ki imajo radi naravno in kulturno dediščino teh krajev. Ta pot je posebno doživljaj romarjem, ki častijo sv. Martina Tourskega. Na tej poti na svojevrsten način krepijo svoje duhovno bogastvo.

Stati inu obstati

V Knjižnici Šoštanj je bila na dan reformacije, 31. oktobra, postavljena razstava Reform(n)acija, Stati inu obstati, avtorja Dušana Rebca, strokovnega delavca knjižnice.

Na razstavi je Trubarjev doprinski kip iz avtorjeve zasebne zbirke, ki ga dopolnjuje gradivo iz bogate Trubarjeve zapuščine. Za namen razstave ga je Knjižnici posodil Andreja B. Mlakar. Poleg knjižnih del so na ogled tudi portreti oziroma reprodukcije

velikih mošt tistega časa. Avtor je z razstavo obeležil dan reformacije, hkrati pa opozoril, da je zavedanje sprememb v družbi (reformacija) aktualno ves čas, še posebej pa sedaj. Fizična distanca nas odtuja, hkrati pa narekuje, da se ozremo okoli sebe in ne samo k sebi. Skupnost bo uspešna samo, če se bomo zavedali, da lahko vsak prispeva k temu. Kot vemo, je letošnje leto zaznamovano z epidemijo, ki pušča negativne posledice v vseh porah našega življenja. Kultura, ki se nekaterim tako ali tako zdi nepotrebna, je v svojem okrnjenem delovanju še vedno zvesta prepričanju

Foto Milojka B. Kompelj

Cerkev sv. Martina v Velenju – pred prenovno v letih 2019/20

Foto splet

Viri

Moji spomini, pripovedi prednikov, nagovori pri verskih obredih.

Nekateri zgodovinski podatki so povzeti s spleta.

MILOJKA B. KOMPREJ

in dejstvu, da naroda brez kulture ne bi bilo. Kot ga ne bi bilo, če ne bi bilo v preteklosti ljudi, ki so slovenski narod umestili na svetovni zemljevid. Kako drugače kot pa s pisano besedo.

Dušan Rebec je do sedaj v okviru Knjižnice Velenje, oddelka Šoštanj, pripravil že kar nekaj razstav. Med njimi je 100-letnica pričetka Velike vojne, razstava ob jubileju zbiratelja Antona Z. Čebula ipd. Je tudi avtor plakatov in kurator nekaterih gostujočih razstav. Zagotovo to ni njegov zadnji projekt, saj ga njegov rodni kraj nagovarja k raziskovanju. »Mesta se naselijo v nas, ne mi v njih, narekujejo ritem naših korakov,« so sicer besede pisatelja, a jih Dušan Rebec rad uporabi.

Ob razstavi

Primož Trubar (Truber) je bil protestantski duhovnik in pisec (1508 Raščica–1586 Derendingen). Bil je osrednja osebnost reformacije na Kranjskem in avtor prvih natisnjenih knjig v slovenskem jeziku »Katekizem« in »Abecednik« (1550). Tudi zato velja Trubar za utemeljitelja slovenskega knjižnega jezika in za osrednji lik slovenske kulturne zgodovine in v različnih pogledih celo glavno zgodovinsko osebnost.

Deloval je v Ljubljani kot pridigar in kanonik, izdal je Cerkovno ordningo (cerkveni red), bil izgnan iz Kranjske, ki jo je obiskal samo še enkrat, in do konca življenja služboval v Nemčiji.

Sv. Martin v oltarju farne cerkve svetega Martina v Velenju

Iz zgodovine

Pod zidovi plamenečega gradu se je sprehajal »zeleni mož«

Opis gradu Fortenek v župnijski kroniki

Iz današnjega stanja ruševine si kar težko ustvarimo predstavo o gradu Fortenek, zato je toliko pomembnejši opis ruševine, okolice in ljudskega izročila v Kroniki župnije sv. Mihaela pri Šoštanju, ki jo je napisal Lavrencij Vošnjak leta 1872 (od strani 377 do 342, kopijo hrani Muzej Velenje):

»Ruševine starega gradu Forchtenek (tudi Fortnek ali Furtnek) ležijo v severovzhodnem delu območja Ravne. Istoimensko gospostvo je bilo združeno z gospostvom Šoštanj in je imelo podložnike na Graški Gori, v Lokovici, Plešivcu, Podgorju, Ravnah in Cirkovcah. [Preskočimo poglavje o lastnikih, ki jih Vošnjak povzema po Schmutzovem Leksikonu, kot označi v opombi.] Gospostvo Fortenek je imelo po katastru 535 florintov in 9 krajcarjev dominikalnega ter 42 florintov in 27 krajcarjev rustikalnega donosa in 6 uradov s 66 hišami.¹

Kot priča predhodni pogled na Fortenek, so od nekdanjega gradu ohranjeni le še skromni ostanki. Na koničastem griču je še del glavnega zidu (Hauptmauer), na skalni osnovi. Od tega so desno v naklonu nazaj prav tako na skalni osnovi ostanki obzidja ('krožnega zidu' – Ringmauer), ki se pri nekdanji kapeli, kjer so svojčas tudi brali maše (glej str. 365), proti vzhodu in severu vleče okoli griča in se na severozahodni strani, kjer ga je ostalo še največ ohranjenega, ponovno združi z glavnim zidom.

Tesno za vhodom, pri kapeli, je na dvorišču, ki ga obdaja krožni zid, star zidan grajski vodnjak. Nekdaj naj bi bil precej globlji in naj bi imel vodo tudi v zelo sušnih časih. Zdaj je bolj cisterna za zbrano deževnico. Ob razrušitvi gradu so ga zasuli na 3 ali 4 klafre, in s tem tudi izviri. Nenavadno pri vodnjaku je, da je zgrajen in zidan v obliki steklenice, namreč zgoraj ozek, spodaj pa širok.

Hrib ima na vseh treh straneh strma pobočja v Velunji graben, ki se vleče okoli njega od severa proti jugovzhodu, kjer so imeli Forteneški svojo posest, namreč travnike. Pristava (Maireigebäude) kmeta Velunška, pravijo, naj bi izhodiščno tudi spadala k Forchteneku. Proti jugozahodu ima pobočje milejši naklon, tu so imeli Forteneški svojo drugo posest in ima četrte ure oddaljeno območje Pristava bržčas zato tudi tako ime, na to pa bi lahko kazala tudi domača

imena številnih posestnikov, kot Gregor, Jernej, Jakob in Mihač.

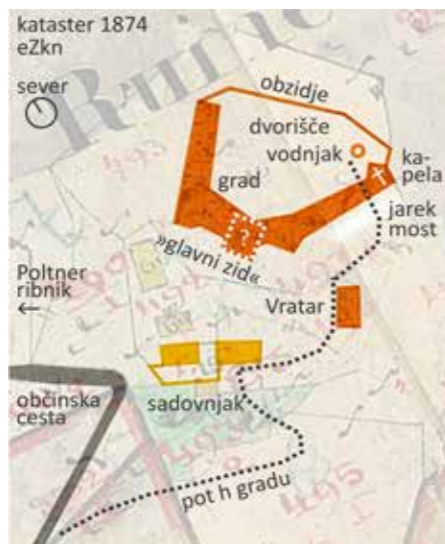
Za gradom, v majhni dolinici na severozahodnem pobočju, sta dva ali trije vodni izviri na posesti sedanjega lastnika, po domače Vrtarja; to območje imenujejo Poltner, tamkaj so nekdanji Forteneški hranili svoje ribe ali imeli manjši ribnik.

Okoliščine propada tega gradu, namreč, ali so ga uničili sovražniki ali so ga lastniki namerno prepustili propadu, niso znane. Da je še obstajal potem, ko so Turki leta 1473 uničili grad Šoštanj, izhaja iz pisanja iz 1477 o branju maš (glej str. 365).

Poleg zoba časa so pospešili propad gradu tudi sedanji lastniki ter posestniki Pristave, ki so ruševine, nalomljene z gradu in obzidja, uporabili za svoje bivalne in gospodarske stavbe.

Za zaključek naj bosta navedeni še dve legendi, ki krožita med ljudmi.

Prvič – ljudje si pripovedujejo, da so ob gradnji gradu, na tlaki, tako pritiskali na kmete, da je nekaterim

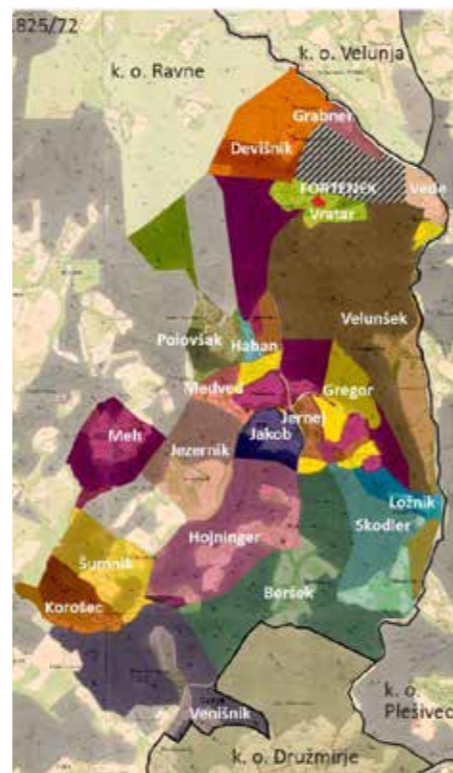

Ožje območje gradu s starimi upodobitvami

ROK POLES

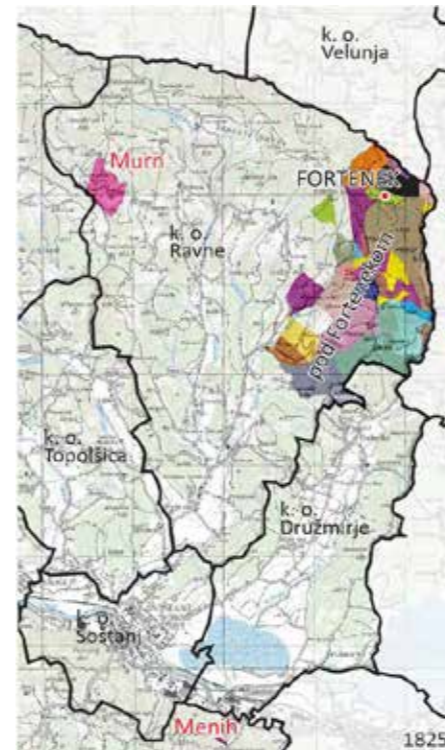
vozna živina obležala na tleh. Zaradi takšne tiranije so mnogi zapustili hiše in domce in odšli iz teh krajev. Od tedaj naj bi se to območje imenovalo Pusta Gora – od katere leži en del v škalski, drugi pa v podgorski župniji.

Druga pripoved se nanaša na propad gradu. Nekoč je prebival na njem nasilen in zloben človek. Nekega dne se je nad Fortenek navlekla strašna nevihta in se znesla nad njim; med strašnim grmenjem je z bliskom strela udarila v grad, ki se je kmalu razplamtel v svetlih plamenih. Gospodar in lastnik je bil tedaj zdema; na povratku je opazil požar in se je urno podvihal domov. Ko je prijezdil že čisto blizu, je opazil, kako se pod zidovi plamenečega gradu sprehaja »zeleni mož«. Ko je videl njega, je nenadoma napravil obrat in odjahal od tam – nikoli več se ni vrnil. Grad pa je pogorel do tal in je ostal zapuščen. Dve leti zatem, ko je Lavrencij Vošnjak opisal in narisal grad v župnijski kroniki (1872), je nastala indikacijska skica dela katastrske občine Ravne (1874, eZkn), na kateri je bilo narisano tudi območje ruševin Forteneka: parcela št. 85 obsega območje grajskega dvorišča in stavbnega niza, ki je označen s šrafuro za ruševine. V tekstualnem delu Franciscejskega katastra je parcela označena kot 'ruševina' (Ruin) brez navedbe lastnika, merila je 455 kvadratnih klafter (Seznam stavbnih parcel, SI AS 177/C/F/C362/s/PT). V primerjavi z izhodiščno grafiko katastra (1825, Mpire) je do 1875 nastalo pod gradom več servisnih lesenih stavb, gozd pa se je približal gradu – prvotno so gozd zagotovo odstranjevali za boljši nadzor nad okolico in lažjo obrambo in je segal le približno do današnje poti severno od gradu.

Osrednji del gospostva Fortenek v Ravnah po Franciscejskem katastru

Imamo takorekoč tloris in naris ruševine iz praktično istega časa (1872/4). Če pridružimo še upodobitvi G. M. Vischerja na zemljevidu² in v topografiji Štajerske, si pa o gradu že lahko ustvarimo prepričljivejšo podobo: Za grad so izbrali vrh strmega hriba nad rečnim okljukom, kjer je erozija več metrov visoko razgalila skalno osnovo. Grad se je ugnedil čisto na vrh skale in sledil liniji njenega zahodnega roba – s te strani je bilo možno pričakovati napad, na vzhodu je bila nepristopna strmina. Bivalni del gradu je sestavljala serija povezanih stavb/stolpičev, ki so 1678

Območje forteneškega gospostva znotraj šmihelske župnije

še upodobljeni s strehami (razen najvišjega), par let kasneje pa je celotna stavba že razvaljena. Na zemljevidu, pri Vošnjaku in še danes, je najmarkantnejši del ruševine štirikotni stolp. Vzhodni del temna griča je zaobjelo dvorišče s kapelo in vodnjakom v bližini vhoda. Preko umetno vsekane grajskega jarka je iz gradu držal most in potem strma pot mimo zidane hiše tik pod gradom – mimo bivališča 'Vrtarja' – in še niže ležečega para Vrtarjevih lesenih gospodarskih stavb (od katerih je danes ohranjena desna). Zahodno je bil ribnik, gospodarski središči posesti pa vzhodno pri Velunšku in južno na Pristavi. Torej je sedanji 'planinski' dohod na ruševino z zahoda povsem neaventičen – tam je bil najbolj utrjen, neprekinjen niz grajenih prostorov – originalni dostop je bil z druge strani, z vzhoda, na dvorišče. Prva vojaška karta (1784) označuje grad kot 'Rudera Fermek' = ruševina Fortenek; v opisu je poudarjeno, da je pot na stari grad prav strma in težko prevozna, kot večina poti v okolici. Celoten hrbet ob dostopni

Legenda o propadu gradu je podobna tisti o propadu gradu Šalek.

poti južno od gradu globoko v Gaberke je označen kot 'Pod Fermekom' = pod Fortenekom – torej je imel grad tedaj še dosti večji »vplivni prostor« kot danes. To območje je bilo 'pod Fortenekom' tako fizično kot upravno:

Po seznamu lastnikov v župnijski kroniki (str. 230 ss) lahko lociramo nekaj nekdanjih podložnikov Forteneka (za lociranje in določitev obsega kmetij je treba pritegniti Franciscejski kataster):

Pokaže se, da so to po večini kmetije 'v celkih' – imajo vse svoje ozemlje v enem kosu – skoraj si lahko predstavljamo, kako so ob kolonizaciji posameznim podložnikom delili zaključene dele zemlje ob poti h gradu. Le na območju Pristave je bila posest pomešana med nekaj lastnikov (Jernej, Gregor, Meh) – bržčas so bili Pristava in gozdovi okoli gradu prigrajska = dominikalna posest, ki je bila po združitvi gospostva Fortenek z gospostvom Šoštanj razprodana kmetom oz. uradno vodena kar kot del gospostva Šoštanj.

Od skupka posesti ob gradu (na vzhodu Raven) je ločen celek kmetije Murn (na zahodu Raven), ki naj bi tudi spadala pod Fortenek – tam se začne številčenje parcel v katastrski občini.

V 19. stoletju (in do danes!) so se ohranila domala vsa domača imena, v primerjavi z urbarjem iz 1480 (Orožen, 442) pa so se ohranila imena Jezernik (Ysernach, Jesernikh), Divišnik (Tybeiner), Korošec (Koroschitz), Velunšek (in der Welin).

Še beseda o obeh legendah: poznamo ju iz knjige »Gradovi in graščine v narodnem izročilu« celjskega gimnazijskega profesorja Janka Orožna (1963), kjer pa ni naveden originalen vir (župnijska kronika), ampak naj bi izhajali iz Hribernikove rokopisne zbirke. Ker obstajajo pomisleki o verodostojnosti Orožnovega gradiva (ki so ga delno zanj zbirali (si ga izmišljali?) tudi dijaki), pomeni zapis obeh legend v 90 let starejšem viru potrditev avtentičnosti tega gradiva.

Franciscejski kataster 1825				Župnijska kronika 1872			Danes
Hiš-na št.	Priimek in ime	Domače ime	status	Hiš-na št.	Ime in priimek	Domače ime	Domače (državna topografska karta)
Družmirje				Družmirje			
20	Kossar Matheus			20	Josef Korešnik	Brodnik	Brode/Brodnik
Lokovica				Lokovica			
48	Menich Florian			48		Menih	ni več stavbe
Ravne				Ravne			
10	Mory Jakob	Mory	kmet	10	Martin Meh	Morn	Murn
70	Wretzel Ant.	Koroschetz	kmet	70	Gregor Tajnik	Korošec	Korošec
71	Grabner Jos.	Schemnig	kmet	71	Gregor Praznik	Šumnik	Šovnik
73	Jesernih Lukas	Jesernig	kmet	73	Blas Tajnik	Jezernik	Jezernik
74	Möch Pangratz	(Möch)	kmet	74	Franz Meh	Knovšek	Knovšek
76	Palascheg Joh.	Palaschag	kmet	76	Lukas Rajšter	Polovšak	Polovšak
77	Stermscheg Math.	Huban	kmet	77	Blasius Kaš	Haban	
78	Klantschnig Peter	Medveth	kmet	78	Barthlmä Klančnik	Medved	Medved
79	Viertnig Andr.	Jakob	kmet	79	Andreas Virbnik	Jakóp	Pristava
80	Meklouschina Lorenz	Gregor	kmet	80	Jos. Miklavžina	Gregorn	Pristava
81	Kosek Martin	Arne	kmet	81	Luk. Naveršnik	Jernež	Pristava
82	Schmelzer Joh.	Grabner	kmet	82	Matthäus Meh	Mihač	Anzuh
83	Schewart Lorenz	Uratar	kmet	83	Jakob Meh	Vrtar	Vrtar
84	Paluschag Joh.	Divischnig	kmet	84	Bartl. Lakovnik	Dervišnik	Dervišnik
				85	Kasp. Krohovčnik	Kokerc/ Grabner	
86	Hoininger Georg	Vede	kmet	86	Martin Plaznik	Bedl	Videln
87	Meklouschina Johan	Wellunscheg	kmet	87	Mart. Miklavžina	Velunšek	Velunšek
88	Mraulak Blas.	Loschnig	kmet	88	Simon Plešnik	Ložnik	/
				89	Jos. Videnšek	Velunšek – mlin	
90	Mraulak Ant.	Skodler	kmet	90	Lorenz Čretnik	Skodlar	Skodler
91	Hoiniger Flor.	Hoininger	kmet	91	Thomas Trap	Hojnkar	Zg. Honker
92	Wouk Sebast.	Berschek	kmet	92	Thomas Vouk	Beršek	Bršek
93	Wenischnig Jos.	Wenischnig	kmet	93	Math. Vinišnik	Vinišnik	Venišnik

¹ Carl Schmutz, Historisch Topographisches Lexicon der Steyermark, Graz 1822, 386.

² Ime gradu na zemljevidu je »Forchtenstein«, kar je po Schmutzu sicer povsem drug grad.

Življenje piše zgodbe

Povsod sem lahko podarjala to, kar sem prejela od Boga

Moja pot – sestra Slavica Marija

Naslov tega čudovitega »pogovora«, ki je bil izveden prek računalnika, se je oblikoval kar sam. »Moja pot« je zapisala sestra Slavica Marija, »Lukova Micka« jo je poimenovala Zofija, ki me je opozorila nanjo. Nameravala sem na Brezje, kjer slušuje sedaj, a so mi sedanje okoliščine to preprečile. Upam, da bom to lahko postorila v bližnji prihodnosti. Vseeno je pogovor stekel in se oblikoval v lepo zgodbo, ki jo skozi življenje piše Marija Požgane iz Beli Vod.

Sestra Slavica Foto osebni arhiv

Družina

Foto osebni arhiv

Se lahko na začetku predstavite, saj izhajate iz naših »koncev«?

Rodila sem se v Belih Vodah pred skoraj 70 leti. Oče Janez je bil gozdni delavec, mama Rozalija pa gospodinja doma na majhni hribovski kmetiji. Ni bilo bogastva, izobila tudi ne, a mi, štirje otroci, smo bili srečni, saj smo imeli v takratnih razmerah predvsem topel dom in lepo otroštvo.

Moje ime je Marija, doma me kličejo Micka. Sem prvorojenka. Za mano je bil Ivan, ki je že pokojni, nato Rozalija, poročena z Marjanom Ramšakom, ki imata štiri otroke in trenutno sedem vnukov. Najmlajši brat Štefan je ostal doma, poročil se je s Faniko Urbanc in imata sina Petra, ki je tudi doma in je poročen s Polono Napotnik, imata Evo in Simona. Hči Ana živi v Vitanju poročena s Silvom Klemencem in imata Klaro, Nino in Luka.

Šolali ste se v Belih Vodah in v Šoštanj. Imate kakšne prijetne spomine na ta leta? Kakšna učenka ste bili?

Osnovno šolo sem vseh osem let obiskovala v Belih Vodah. Bila sem odlična učenka, zelo vedoželjna. Želela sem naprej v šolo, biti učiteljica, morda zdravnica, a sem morala ostati doma v pomoč mami in mlajšim otrokom. Predvsem pa sem želela imeti veliko otrok, zato sem želela postati dobra gospodinja in mama.

Pa vendar vas je pot zanesla v Maribor.

Te sanje so me kot 18-letno dekle pripeljale v Maribor v kuhinjo v bogoslovje, da se tam naučim gospodinjstva. V kuhinji sem delala s sestrami redovnicami. Občudovala in spoznavala sem njihov način življenja, kar me je po nekem času in razmišljanju pritegnilo v njihove vrste.

MILOJKA B. KOMPREJ

Lahko rečeva, da ste zaslišali klic in kaj je to pomenilo?

Lahko, že naslednje leto, 8. septembra 1970, sem v Repnjah vstopila v noviciat in postala redovnica z redovnim imenom sestra Slavka. Noviciat je čas, ko dekleta spoznava način življenja v samostanu in po letu dni potrdi to z redovnimi zaobljubami pokorščine, uboštva in čistosti. Te zaobljube obnovi vsako leto in po petih letih naredi večne zaobljube.

Potem ste baje odšli v Zemun, to je bilo v časih skupne domovine Jugoslavije. Tam ste se izšolali za drug poklic.

V času od 1971 do 1975 sem bila v srednji medicinski šoli v Zemunu skupaj z drugimi sestrami. Sprejete smo bile v večerno šolo. Pouk je bil popoldan, sicer pa je bilo vse enako kot pri rednem pouku v dopoldanskem času. Sošolci in sošolke so bili prav tako starejši, poročeni, zaposleni v različnih poklicih, tudi sestre smo bile iz različnih redov. Vsi smo se med seboj zelo dobro razumeli, predvsem pa si pomagali, si izposojali zapiske, prepisovali predavanja in tudi domače naloge. Poleg jezika je bila za nas Slovenke pisava cirilica izziv in zanimivost.

Kakšni časi so bili takrat za redovnice?

V tistem času smo doživljale Jugoslavijo kot skupno domovino. Lahko bi rekla, da smo bile redovnice v Srbiji v privilegiranem položaju. Zelo so nas cenili in spoštovali. Povsod smo lahko bile v redovni obleki, kar je bilo v Sloveniji mnogo težje oziroma v službah nemogoče.

Službovali ste kot medicinska sestra in nuna. Kakšen je bil na primer vaš »delavnik«, ko ste delali v Zrenjaninu?

Kot medicinska sestra sem eno leto delala v Domu starejših v Zrenjaninu. Naš delavnik je bil – in to je tudi sedaj – prepleten z molitvijo in delom. V domu so bili zelo družinski odnosi med sestrami in oskrbovankami. Vse smo delale po svojih močeh druga za drugo. Nato ste se vrnili v Slovenijo. Posebno lepo poslanstvo ste opravljali.

Iz Zrenjanina sem prišla v Ljubljano. Tu sem bila pet let zaposlena v otroški bolnišnici na oddelku za nedonošenčke. Zelo rada sem imela to delo. Verjela sem, da me malčki razumejo po svoje, ko jim z nežnostjo pri negi in hranjenju poskušam nadomestiti mamico.

Ste kot medicinska sestra tudi oblečeni v redovniška oblačila?

V državni službi sem bila v civilni obleki. V redovni hiši vedno nosim redovno obleko. Na dopustu – doma, morje, planine – pa temu prilagojeno.

Kar precej ste se selili. Skrb za srednješolke v Avstriji.

Potrebe so nastale v Celovcu, ko se je izpraznilo mesto vzgojiteljice. Tam so me pričakala dekleta, ki so svoje 4-letno osnovno šolanje nadaljevale v nižjih razredih Slovenske gimnazije, stanovale pa so v Slomškovem domu. Zanje smo skrbele šolske sestre. V našem varstvu so bile šest dni v tednu. Zjutraj smo jih budile in jim pomagale odpraviti se v šolo. Po pouku smo jih sprejele, se zanimale, kako je bilo v šoli, jim pomagale pri nalogah, učenju, poskrbele za vse, kar so potrebovale. Nekatera dekleta so bila iz povsem nemškega okolja, zato so posebej potrebovale pomoč pri slovenščini. Zelo lepi so bili večeri, ko smo se veliko in o vsem pogovarjale, se igrale, pele in molile. Jaz pa sem se ob njih tudi učila koroške nemščine, nekaj več pa pri profesorici in v samem okolju.

Resnično veliko izkušenj, delo z različnimi skupinami in zahtevami. Kaj pa kateheza?

Ta je prišla po sedmih letih, ko sem se vrnila v Slovenijo, tokrat v Ajdovščino. Moje poslanstvo je bila kateheza otrok. Ker sem že prej delala z mladimi, mi je bilo rečeno, da mi to delo ne bo delalo težav. Vsekakor sem ob delu obiskovala štiritletno katehetsko šolo v Novi Gorici. Mnogo novih spoznanj in lepih doživetij sem odnesla s seboj. Tudi vipavska burja mi je ugajala. Zelo lepi so bili sprehodi po okolici Ajdovščine, vse tja do Vipavskega Križa.

Tisti kraji tudi mene navdušujejo, posebej nekdanji Sveti Križ. Verjeto premostitev ni bila vaša izbira. Pa vendar zanimiva.

Da, premeščena sem bila v Trebnje, kjer sem sprejela odgovornost za skupnost, v župniji pa bila polno zaposlena z veroukom in raznimi župnijskimi dejavnostmi, kot so srečanja s starši veroučencev, birmanske skupine, župnijska Karitas, vpisovanje v župnijske knjige (rojstva, poroke, umrli); prisotnost in pomoč pri počitniških dejavnostih in še kaj.

Brezje, čudovita romarska cerkev, kraj, kamor se stekajo množice po pomoč in tolažbo. Naslednja vaša destinacija?

Naslednja pot je bila na Gorenjsko, na Brezje. Tu sem poučevala verouk v župniji Radovljica in Ljubno. A že po enem letu je bilo treba menjati delovno področje, iti v Stično. Tudi tu je bilo nekaj verouka. Vendar je bilo moje glavno delo sprejemanje gostov, ki so prihajali v samostan, kjer so imeli razna duhovna srečanja.

V Mariboru, kamor so vas premestili potem, ste bili v pomoč in tolažbo starejšim duhovnikom.

Po štirih letih je bila selitev v Maribor. Tu sem delala v Domu starejših duhovnikov skupaj še z eno sestro in drugimi zaposlenimi. Po različnih dejavnostih doslej sem bila zopet pri svojem prvotnem poklicnem delu – biti bolniška sestra. Z veseljem sem to sprejela. Tu sem bila šest let.

Zdaj ste spet na Brezjah, očitno pa ste bili vmes še kje.

Ja, najprej v Repnjah kot odgovorna za skupnost. Po končani službi za leto dni spet v Trebnjem, nato spet v Mariboru, vendar v drugi

skupnosti. Tudi tam odgovorna za skupnost. Od tam v Kranju in sedaj sem spet na Brezjah.

Kaj ste delali na primer v Kranju?

V Kranju sem opravljala hišna dela. V hiši smo imele kapelo. Bila sem zakristanka, kar pomeni: kapela vedno lepo urejena s šopki in čistočo in vsa priprava za sveto mašo. Na vrtu in po hiši sem skrbela za rože. Skrb za starejše in bolne sestre, za zdravila in vožnje k zdravniku. Bila sem enostavno v skupnosti. Na Brezjah vas verjetno lahko vidimo, ali ne? Tu mi je dodeljena nega in pomoč starejšim sestram, skrb za kontakte z zdravniki, zdravila, prevozi v bolnišnico, naročanje na preglede ...

Očitno nimate težav s prilagajanjem.

Kot vidite, sem prehodila skoraj vso Slovenijo in še čez. Sem človek, ki se dokaj hitro prilagodi spremembam in se vživim v novo okolje. Lahko bi rekla, da mi je bila vsaka sprememba nov izziv na novo zaživetje, pustiti za sabo, kar ni bilo dobro, in začeti znova bolje. Povsod mi je bilo lepo, ostajajo mi lepi spomini, zelo sem hvaležna Bogu za vse poti, spremembe tolikih skupnosti in dejavnosti. Vsaka kraj (ali skupnost) me je oblikoval in spletel odnose.

Koliko jezikov govorite?

(smeh) Še slovenščina mi dela težave, poleg te pa govorim srbohrvaški jezik in delno nemški.

Ste imeli vpliv na vse te premostitve?

Sama nisem nikoli vplivala na premostitve, sem pa vedno sprejela, kar so pokazale razne potrebe.

Je odveč, če vas vprašam, če ste kdaj dvomili?

V svojo odločitev za redovni poklic nisem nikoli dvomila. Še več, vedno bolj sem bila potrjena, da sem pravilno slišala Božji klic in sledila

Njegovemu povabilu. Če se spomnim, da sem želela imeti veliko otrok, potem so presežene vse meje, vsa števila od nedonošenčkov, gimnazijk v Celovcu, veroučencev po vseh župnijah, kjer sem bila, pa tudi bolni ostareli po domovih in sedaj v skupnosti na Brezjah. Povsod in vsakemu sem lahko podarjala to, kar sem prejela v dar od Boga.

Verjetno ste tudi redovnice vpete v dogajanje, ki nas je v tem času precej prizemljilo. Kako premagujete strah?

V skupnosti na Brezjah nas je sedaj 21 sester, v starosti od 55 do 95 let. Zelo smo hvaležne Bogu, ki nas gotovo tudi po Mariji Pomagaj varuje trenutne epidemije virusa. Držimo se vseh predpisanih ukrepov, pazimo ena na drugo, veselimo se vsakega sončnega dne. Ne predajamo se strahovom, saj vemo, da strah nič ne koristi in ne pomaga k dobremu.

Seveda ne prinaša strah nič dobrega, kako pa je z obiski v Belih Vodah?

V tem času pogrešam obisk domačih v Belih Vodah in tudi drugih sorodnikov. Dom je le dom, ljubo doma, kdor ga ima. Hvaležna sem, da smo ostali med seboj povezani. Srečni smo, kadar pridemo skupaj. Rada jih imam.

Kakšne besede tolažbe bi namenili ljudem, ki s(m)o v duševnih stiskah zaradi trenutnega stanja v državi?

Dobro in prav je, da pazimo nase in na druge, da upoštevamo predpise. Ko se zjutraj zbudim, odgrnem zaveso in v jasnem jutru pozdravim zvezdico na nebu. Nasmejim se ji in rečem: O, moja zvezdica, kako si lepa! Kako lep je šele Bog! In potem: Bog, hvala za dobro spanje in nove moči, zdaj pa veselo na delo! **Bodimo hvaležni za vsako drobno stvar. Slaba volja in strah nam nič ne pomagata.**

Rada obiskuje gore

Foto osebni arhiv

Intervju

Največji navijač

Koca Faik

Med tistimi, ki so še vedno, ne glede na to, da ne delujejo več v NK Šoštanj, njegovi »največji navijači«, je tudi Koca Faik, nekdanji igralec in trener v tem klubu. Svoje spomine in prehojeno pot je sicer skopo, a z veseljem obnovil za bralce Lista. Bolj kot na nazive je ponosen na svoje delo z mladimi, saj je bil med ustanovitelji nogometne šole. Ob 100-letnici nogometa v Šoštanju je gotovo med tistimi, ki so ga zastopali in gradili v dobrih in slabih časih.

Zapisani nogometu, bi se lahko reklo za vas. Kdaj se je začela vaša nogometna kariera in ali je bil nogomet prva izbira?

Moja športna pot se je začela že zgodaj, tam okrog mojega 10. leta. Rojen sem 4. 1. 1968. Najprej sem se preizkušal v več športih, kot so košarka, rokomet in odbojka, vendar je bil nogomet tisti šport, ki me je vsrkal vase.

Foto osebni arhiv

Kdaj ste se pridružili NK Šoštanj (od 2003 dalje) oziroma takratnemu NK Usnjar?

Nogomet sem začel trenirati pri NK Rudar, nato sem se na povabilo trenerja Draga Kostanjska preselil k NK Usnjar. To je bilo nekje leta 1983 ali 1984. Tu sem preživel najlepša leta v nogometu. NK Usnjar je dobro funkcioniral, vodstvo je delalo kvalitetno. Predsednik je bil zdaj že pokojni Ratko Stevančević, ki ga vsi poznamo pod imenom Rale, trener je bil Drago Kostanjski, Ferder z nadimkom Čona je bil sekretar, Puter je bil gospodar ... zelo predan. Bili so dobri pogoji za treniranje in kar je bilo zelo bistveno, tudi dobra klima v ekipi. Moram reči, da sem se tu prav zares zaljubil v ta šport. Imeli smo tudi zelo nadarjene mlade igralce (Goršek, Bauman, Peunik ... pa tudi ostale), saj so nekateri tudi v selekcijah takratne Jugoslavije. Naj posebej poudarim, da je bilo takrat skoraj nemogoče priti v reprezentanco iz tako majhne skupine. Vse zasluge grede ljudem, ki so v klubu skrbeli za nas.

Iz NK Šoštanj ste šli potem nazaj k Rudarju?

Da, v Šoštanju sem zaključil mladinski stalež, ker ni bilo članske ekipe, sem se potem priključil prvi ekipi Rudarja. Žal se tukaj zaradi poškodbe nisem mogel uveljaviti kot igralec. Moral sem se preusmeriti, zato sem se zelo hitro odločil, da se bom ukvarjal s trenerskim delom. Svojega življenja si namreč nisem mogel predstavljati brez nogometa.

Kot trener ste seveda morali opravljati usposabljanja.

Da, prvo trenersko usposabljanje sem opravil v Šoštanju, saj je bilo organizirano predavanje za trenerja nogometa za licenco »C« prav pri nas. To je bilo v začetku devetdesetih. Nato sem nadaljeval z izobraževanjem vse do pridobitve licence »PRO« trener nogometa, kar je bila takrat največja licenca. Bil sem tudi najmlajši trener, ki je pridobil naziv »trener nogometa«. Po dveh letih treniranja sem bil vpoklican v vojsko, nato sem nadaljeval s treniranjem mlajših selekcij v Velenju pri NK Rudar, tu sem delal nekje šest do osem let.

Bili ste tudi sodnik, vmes ali kasneje?

Vmes. Opravil sem izpit za regionalnega sodnika, nato pa še za republiškega sodnika in sem bil na »A« listi pomočnikov sodnikov Slovenije. To pomeni, da sem lahko sodil prvo in drugo SLO ligo. A po končanem šolanju za trenerja PRO, ki je trajalo 2 leti, sem sojenje opustil in se popolnoma posvetil trenerskemu delu.

Kakšna tekma, ki ste si jo zapomnili kot sodnik?

Vsaka tekma je po svoje izziv, bilo je kar precej zanimivih in pomembnih tekem. Recimo, da izpostavim, da sem sodil tekmo, ki je odločala za direktno uvrstitev v višji rang, to pomeni v prvo slovensko ligo.

Ob 100-letnici šoštanjskega nogometa

MILOJKA B. KOMPREJ

Foto osebni arhiv

Od NK Rudar ste se v določenem obdobju spet vrnili k NK Usnjar.

Zaradi osebnih zadev sem se s treniranjem nehaj ukvarjati leta 94. Vendar sem po nekaj mesecih uvidel, da brez nogometa ne gre, in sem se priključil delu v nogometnem klubu Usnjar. Tam smo vas spet spremljali v različnih vlogah. Treniral sem različne selekcije, vse do članske ekipe, ki sem jo vodil šest let z vmesnimi prekinjavami. V Šoštanju sem bil do leta 2016, ko res ni šlo naprej. Klubu sem, upam, dal potrebno energijo, odšel pa sem tudi zaradi svojih zdravstvenih razlogov.

Radi pa se spominjate časov kolektivnega duha.

Stanje v klubu je bilo včasih zelo težko, vendar pa smo z veliko odrekovanja in truda, ki smo ju vlagali vsi, ki smo delovali v klubu, nekako zvozili. Predvsem nam je uspelo nekako držati klub pri življenju. Tu res moram povedati, da smo delali vsi, ki smo bili v klubu, od garderoberja do ljudi, ki so bili v vodstvu kluba.

Kolektivni duh je vedno pomemben, imajo pa vas tudi za ustanovitelja nogometne šole.

Nisem bil sam. Z nekaterimi somišljeniki smo ustanovili nogometno šolo NK Šoštanj. To je bilo tam nekje po letu 2005, bi moral pogledati papirje. Z mano so bili predvsem Sebastjan Bernjak, Dušan Uršnik, Marko Novak, mogoče nas je navdihnil še kdo. Nato so se nam priključili še nekateri mlajši kolegi, ki so tudi imeli vizijo in so radi delali, to so Matjaž Novak, Denis Švarc, Janko Vačun ...

Kako je potekala?

Ta ekipa je začela iz nič, naredili pa smo celo piramido. Rale je bil še vedno v klubu, potem so prihajali drugi predsedniki, veliko je bilo menjav vodstva. Ne vem, meni se to ni zdelo najboljšo, a kot rečeno, smo delali. V okviru nogometne šole smo vsako leto organizirali nogometni kamp, ki je bil zelo dobro sprejet v naši okolici in širše. Nogometna šola se je pokazala kot pravilna usmeritev, saj moram reči, da so potem vsi okoliški klubi povzemali našo idejo in naše delo.

Verjetno ste sami vlagali veliko časa v ta projekt.

Zame je bil to čas, ko sem bil več v klubu kot doma. Vendar mi glede na to, da smo delali v dobro mladih, ni za nič žal. Čeprav sem včasih zato poslušal kakšno besedo doma (smeh).

Katere funkcije ste opravljali v NK Šoštanju?

V klubu sem opravljal tako rekoč vse funkcije, samo predsednik nisem bil. Včasih sem bil garderober ali vzdrževalec ali pa čistilec ... pač po potrebi. Spet poudarjam, da mi ni bilo nič težko, saj smo bili prava ekipa in smo si vsi pomagali med seboj. Ker sem imel v termoelektrarni, kjer sem zaposlen, izmensko delo, se je nemalokrat zgodilo, da sem šel v četrtek zjutraj v službo, iz službe na trening, se odpeljal na sojenje, se vrnil, šel v službo, spet trening, nato tekma in sem prišel domov v nedeljo zvečer ... ali v ponedeljek zjutraj, če sem začel z nočno. A to ne govorim zato, ker bi bilo težko, nasprotno, vse se je dalo, bil sem tudi mlajši in sem imel veliko energije in entuziazma.

Na kaj ste posebej ponosni?

Najbolj sem bil vesel in ponosen v tistem času, ko je nam uspelo organizirati 90-letnico kluba. Tu moram povedati, da gre največ zaslug upravi kluba na čelu s predsednikom gospodom Jankom Lihtenekerjem.

Niste najbolj ponosni na svoje funkcije?

Niti ne, čeprav sem bil štiri leta član izvršnega odbora na MNZ Celje in šest let v odboru za amaterski nogomet na NZS. Tudi to mi veliko pomeni, a veliko mi pomeni neposredno delo na igrišču in z mladimi, zato sem na svoje delo ponosen, saj nam je uspelo z ulice zveliči marsikaterega otroka in ga usmeriti na pravo pot življenja.

Vemo, da je klub, takrat že NK Šoštanj, ne več NK Usnjar, v letih 2003/04 doživel največji uspeh v zgodovini – 1. mesto v 3. SNL in se s tem uvrstil v 2. SNL. Kaj ste vi takrat trenirali?

Takrat sem bil vodja mladinskega pogona in

trener mladinske ekipe. Ekipo je v 2. ligo popeljal trener Ervin Polovšak. No, kot veste, zaradi finančnih razlogov potem nismo igrali v 2. ligo.

Še sodite?

Ne, trenutno ne ... a bomo videli (smeh). Kako gledate na NK Šoštanj sedaj? Kot sem rekel, občudujem ljudi, ki so to delo vzeli resno, želim jim vse najboljše, ne glede na to, da nisem vključen, še vedno spremljam šoštanjski klub. Še vedno sem njegov največji navijač.

Kaj je bila vaša filozofija v nogometu (ali je še)?

Zame ni bistveno, da iz vsakega mladega, ki ga treniraš (oziroma delaš z njim v drugih oblikah), narediš Messija ali Ronalda. Najbolj pomembno je, da zraste v pravo osebnost, ki bo pomagala, ne pa bila v breme družbe.

Imate občutek, da vam je uspelo?

To pa vem. Ne samo meni, vsem, ki smo delali ali še delajo z mladimi. Zase vem, da sem lahko zadovoljen, saj ko se sedaj sprehajam po mestu in srečam ljudi (otroke, ki smo jih trenirali), ne gredo mimo mene, ampak lepo pozdravijo. Če imamo čas, tudi posedimo in obujamo spomine. Posebej sem zadovoljen, ko se za kakšnega spomnim, kakšen mladostnik je prišel v klub, sedaj pa je dobro situiran človek z družino. Na to sem posebno ponosen.

Hvala.

Foto osebni arhiv

Tvoj bodoči bivši mož, stand-up Vida Valiča o seksu

Prijubljeni stand-up komik, igravec in TV-voditelj Vid Valič se je začel z improvizacijskim gledališčem ukvarjati že v zgodnjih gimnazijskih letih in za ljubljansko Gimnazijo Antona Aškerc tri leta tekmoval v Šolski impro ligi (v ekipi »Vidci«). Tretje leto jim je uspelo zmagati in tako napredovati v Impro ligo – vseslovensko prvenstvo v gledališki improvizaciji; ta projekt se je v ljubljanskem KUD France Prešeren rodil že leta 1993 in danes v okviru predstav Impro lige nastopa več kot 100 improvizatorjev različnih starosti.

Pri komaj devetnajstih letih, leta 2001, se je Vid Valič prvič pojavil na nacionalni televiziji v oddaji »Štafeta mladosti«, kjer je skupaj z Jožetom Robežnikom in Janezom Trontljem nastopal v skečih, ki so jih sami napisali za rubriko »Biti IN«. Po eni sezoni je moral Valič opraviti vojaški rok, a takoj zatem se je vrnil nazaj v improvizacijsko gledališče, in sicer v sklopu projekta Gverila Teater, kjer je nastopal 3 leta. Improvizacijske showe Gverila teatra so krojila prav posebna pravila – trije improvizatorji so tekmovali v ustvarjanju najmanj treh kratkih (cca 4-minutnih) gledaliških

scen za Zlato Gverila značko. Za vsako sceno, ki je bila gledalcem všeč, so si prislužili značko; če jim ni bila, so dobili kazen (kaznovati so se pa morali sami). Kdor je pridobil največ značk, je zmagal.

Do leta 2006 si je Vid Valič nabral že toliko izkušenj, da je začel nastopati kot samostojni stand-up komik in leto kasneje se je lotil organizacije projekta »StendAp« v KUD France Prešeren. Na spletni strani StendAp.si Vid Valič predstavlja svoj projekt in pojasnjuje, zakaj takšno ime: »StendAp« je v bistvu moja kreacija sposojenke, sposojena iz imena 'Stand up comedy', ki prihaja iz Amerike, kjer je ta oblika gledališča prisotna že več kot 30 let. Pravi prevod te oznake bi bilo najbrž bolje zaupati kakšnemu profesionalnemu prevajalcu, ampak meni kar ustreza, ker dejanski slovenski prevod res čudno zveni. Edine možnosti prevoda so 'Vstani pa povej' ali pa 'Stoječa komedija' ali pa 'Vstani gor komedija', valda, da če vstanem, da vstanem gor, kam pa? U izi! Tako da sem se odločil, da poslovenim in posvojim to oznako. In tako je nastal 'StendAp'. A če vas zanima, kaj to hudiča sploh je, pridite pogledat v KUD France Prešeren kakšen nastop,« vabi gledalce.

Po številnih uspešnih nastopih, med drugim tudi na festivalih Trnifest in Panč, je Vid Valič postal precej prepoznaven mlad slovenski komik, zato ni bilo veliko presenečenje, da mu je POP TV od leta 2010 zaupal vlogo enega izmed voditeljev popularne oddaje »Slovenija ima talent«. Posnel je 5 sezon, sledile pa so priljubljene oddaje »Vid in Pero šov«, (s Petrom Polesom, 3 sezone), »Stand-up comedy roast Vida Valiča« in produkcija oddaje »StendAp«, v kateri je poleg njega nastopilo še

15 komikov in komedijantk.

Med gledališkimi predstavami, v katerih je Valič igral, vsekakor najbolj izstopajo: glasbena komedija Špas Teatra »Do nazga« z zvezdnoasedbo in v prosti priredbi Lada Bizovičarja po filmu »The Full Monty« iz leta 1997 (2010), »Udar po možko« (2011) in »Udar po možko 2« (2013), s katerima sta skupaj z Denisom Avdičem nasmejela praktično vso Slovenijo, ter interaktivna gledališka videoigra »Ebola« soavtorjev Luka Cimpriča in Andreja Zupanca (2016), ki so jo režirali kar gledalci in odločali tudi o njenem razpletu.

Valičeva avtorska velesušenja komedija »Tvoj bodoči bivši mož«, za katero ni stalo nobeno gledališče ali producerska hiša, je doživela premiero oktobra 2017 v CK Španski borci v Ljubljani. Zanj si je Valič napisal besedilo sam in sam sebe tudi režiral, za organizacijo pa skrbi njegova mama, Amanda Mlakar. Glede na naslov predstave, bi mogoče lahko pričakovali, da bo govorila o porokah in zakonskih združenjih, a govori pretežno o »seksu iz različnih strani in kotov«, če si lahko izposodim dvosmiselni humor avtorja. Podobnih večpomenk je predstava namreč polna. Koncept je, če poenostavim, predstaviti življenje samskega 37-letnika, ki bi se v prihodnje mogoče rad oženil. Celo večkrat, če bo treba, da proslavi ljubezen do vseh žensk, ki jih bo ljubil in bo lahko večkrat odpotoval na eksotične medene tedne ... Valič se v stand-upu norčuje iz vsega v zvezi s spolnostjo, partnerskimi odnosi v vseh fazah in porokami (sploh tistimi, sklenjenimi pod vodo – »Sliši se le glu, glu, glu – kako veš, da je rekla

ALICE ČOP

DA?«). A norčevati se zna tudi sam iz sebe in vzbuja občutek, da z nami deli prigode iz lastnega (tudi ljubezenskega) življenja. »Samsko življenje večinoma ni izbira, ampak posledica,« pravi. »Če si samski pri 25., si normalen možki, če si samski pri 37 letih, te imajo ljudje za psihopata ali geja.« Dotakne se tudi problematike neresnic v rumenem tisku in dejstva, kako imajo ljudje radi trače. Od ene svojih dobrih prijateljic naj bi izvedel, da je gej. Torej – da imajo ljudje za resnico trače, da je gej. In zamisli se, kako je ta trača nastal. Spomni se, da je bil na morju s prijateljem Mirzo in da je takrat imel hernijo diska, zato se je (tudi na plaži) lahko usedel le zelo zelo počasi in ves tog. Zato sta najbrž z Mirzo delovala, kot da sta na »porivalnem vikendu«.

Iz te zgodbe potegne nauk, da ne smemo prehitro sklepati.

- »Če vidiš dva tipa, ki žličkata na plaži, ni nujno, da sta geja. Lahko da sta dva reševalca in eden drugemu kaže nove metode reševanja. Možno je! Če vidiš Arabca, ki teče po cesti in kliče: »Allahu Akbar!«, ni nujno, da je terorist. Lahko da že 10 let živi v Sloveniji, govori slovensko, poročen je s Slovenko, ki mu je končno pustila v gostilno. In mogoče se dere: »Lahk grem v bar!« Če vidite politika s kovčkom, polnim denarja ... imate pa prav – prasec je pokvarjen!«

Valič je na odru kot doma, je neposreden, sproščen, norčav in izredno dobro obvlada kontakt z gledalci. – »A veš?« jih sprašuje kar se da pogosto, kot da bi nagovarjal vsakega izmed njih posebej.

Ne izogiba se kočljivim tem, a na trenutke gre – iz mojega osebnega pogleda – čez mejo okusnega. Na primer: - »Prepričan sem, da se ljudje, ki ne grejo narazen pravočasno, obložijo z maščobo, da drugega dobesedno fizično odpravijo od sebe.« Norčuje se iz debelušnih ljudi, iz žensk v menopavzi, iz moških v krizi srednjih let, iz

plešastih moških in tistih, ki imajo težave z erekcijo, iz gejev in – tudi iz predstavnikov Cerkve. - »Če si predstavljate, da smo vesoljci brez kakršnihkoli predsodkov, popolnoma objektivni ... Ne vemo, kaj Cerkev predstavlja, in pogledamo na primer samostane ... Mislim, da bi si kdo lahko kaj mislil!« In našteva: »To je skupina moških, ki se skupaj zapirajo v hišo, v katero po določeni uri nima nihče več vstopa; oblečeni so v halje, ki jih lahko samo dvigneš in že lahko seksaš; halje so priročno rjave barve, če pride do nesreče; in vse, kar slišiš ponoči iz samostana, je »O, moj bog! O, moj Bog!« Saj pravim, vesoljec bi si lahko kaj mislil,« zaključil.

Za nekatere gledalce najbrž preveč. Za vas?

A v stand-upu gre pač zmeraj za neposreden, piker, žgečkljiv, drezajoč, celo šokanten humor. Stand-up ne more biti politično in družbeno »korekten«, ker bi bilo to v pravem nasprotju z bistvom tega žanra. Katere »fore« so odlične, katere pa že na meji ali čez mejo znosnega, to je pač stvar individualnega okusa gledalcev.

Med predstavo Valič dvakrat naznani pavzo za oglase, češ da jih je s televizije vaju in zdaj ne more brez njih, a se skupaj z njim prenesemo v prostor garderobe, kjer ga čaka masker v izvedbi Vida Klemenca, s katerim je Valič igral že v uspešnici »Ebola« (v naših koncih pa smo ga imeli priložnost videti lani oktobra v predstavi »Amaterji« Mestnega gledališča Ptuj o snemanju amaterskega porniča, kjer je naravnost ekseliral v tragikomični vlogi brezdomca, ki že tako dolgo ni imel ženske, da mu je čisto vseeno, če ga bodo med seksom snemali – niti denarja noče). Vloga homoseksualnega maskerja, ki tu pa tam Valiča napudra, a v glavnem mu teži, je zastavljena zelo agresivno in vulgarno, in pravzaprav se sprašujem, čemu, oziroma, kdo sploh je ta oseba? Zakaj je del predstave? Ja, seveda imajo takšni liki v mnogih predstavah nepogrešljivo funkcijo. Vendar

tukaj po takšnem »primitivizmu« res ni nobene potrebe, ker že Valič večino časa (bravurno) balansira na meji vulgarnega. Najbrž je želel gledalcem dati možnost pogleda v »backstage«, vendar se, po mojem mnenju, popolnoma nič ne bi zgodilo, če bi tisti dve sceni sčrtal. Edina informacija, ki jo iz njunega pogovora gledalci dobimo, je ta, da so ljudje naperjeni proti gejem in polni predsodkov. – »Geji smo v roza oblečeni, se obnašamo kot princeske, nosimo denarnico Hello Kitty, perverzni smo, AIDS imamo, otroke krademo, družine razdiramo ...« se razburja masker.

Absolutno se strinjam. Predsodki so strup. O tem je treba govoriti.

No, naj še dopolnim, da v vlogi maskerja alternira tudi igravec in scenograf Damir Leventić. Sodeč po salvah smeha, ki med predstavo odmevajo po dvorani, ni nobenega dvoma, da je Valič popolnoma zadel okus povprečnega slovenskega gledalca in da je zaradi tega predstava postala takšna velesušenja.

Vsekakor pa je zelo pohvalno in ga cenim zato, ker je že 14. marca naložil posnetek celotne predstave na YouTube, da nam vsem popestri in olajša čas karantene. Še zmeraj je na ogled.

Trenutno ima Vid Valič novo aktualno komedijo – »Seks po slovensko«.

Scenarij, režija in igra: Vid Valič, soigralca: Vid Klemenc in Damir Leventić, organizacija: Amanda Mlakar, Kaja Perne Piskernik in Andreja Tišler, scenografija: Damir Leventić, tehnična podpora: Sašo Dragaš, Rajko Bajt, Blaž Šulc, Brane Šulc, grafična podoba: Rahela Klopčič, spletna podpora: Janez Vencelj, produkcijska ekipa: Slabe scene, zvok: Luka Furlan, maska: Damjan Levec – Emperatriz.

(Predstava 17. 11. 2020 na YouTubu)

Foto Urška Boljkovac in Marko Oceppek

Foto Urška Boljkovac in Marko Oceppek

Na Noetovi barki ob osmih – pravljica za praznični čas

Ker se nezadržno bližajo božični prazniki in se mnogi s svojimi otroki radi v miru usedemo in razpravljamo o svetopisemskih zgodbah (ali preprosto o lepih zgodbah, ki te pogrejejo pri srcu), sem ta članek posvetila eni zelo posebni predstavi za vse gledalce od 5 let naprej, ki sta jo leta 2014 skupaj pripravili dve slovenski gledališči – Prešernovo gledališče Kranj in Mini teater Ljubljana. Naslov predstave je »Na Noetovi barki ob osmih«, režiral jo je Robert Waltl in je na je ogled na portalu YouTube. Menim, da se jo res spleča videti.

Avtor zgodbe, 57-letni Nemeč Ulrich Hub, je najprej v Hamburgu študiral igralsvo, nakar se je preselil v Berlin, kjer se je zaposlil v gledališču. Kmalu je k igri dodal tudi režijo in leta 1995 se je s svojim

prvencem »Mam'selle Braun« (premierno uprizorjeno v hamburškem gledališču Thalia) uveljavil tudi kot dramski avtor. Že za svojo drugo igr »Ogorčeni« (iz leta 1998), namenjeno godalnemu kvartetu, je prejel nagrado Fundacije frankfurtskih pisateljev. Od takrat je napisal celo vrsto dramskih in proznih besedil – nekatera tudi za otroke in mladino. Leta 2000 je v Nemčiji prejel nagrado za najboljšega avtorja dramske literature, namenjene otrokom in mladini, in sicer za besedilo »Največji pingvin na Polu« in »Pingvini ne morejo peči sirove torte«. O pingvinih govori tudi (prvotno radijska) igra iz leta 2006 »Na Noetovi barki ob osmih«, ki mu je v Nemčiji prinesla nagrado za najboljšo radijsko igr in najboljšo dramsko besedilo za mladino, v Franciji pa literarni nagradi Tam-Tam J'aime Lire (2008) in Prix Sorcières (2009).

Kot razkriva že sam naslov, je besedilo napisal na osnovi svetopisemske zgodbe o Vesoljnem potopu. »Besedilo je himna prijateljstvu, solidarnosti in toleranci. Zaradi pretanjenega sloga, prepolnega humorja, včasih celo z elementi vesele burleske, ki nikoli ne zaide v karikaturu, se je besedilo v zadnjih letih uveljavilo kot največje evropsko odkritje za mlado občinstvo. Če poznamo učinek metulja, katerega zamah s krili na enem koncu sveta povzroči kataklizmo na drugem, se bomo v tej predstavi prek

zgodbe o soodvisnosti, ustvarjanju sobivanja, o spodbujanju domišljije, da s pomočjo radovednosti odkrijemo drugačna obzorja, naučili nekaj o učinku pingvina,« je pred premiero za gledališki list uprizoritve povedal režiser Robert Waltl.

»Odlika besedila je, da se avtor spretno izogne vsakršnemu moraliziranju, ampak je pred nami duhovita, v iskrivih dialogih in izjemno izbrušenem stilu napisana zgodba, ki nagovarja enakovredno tako otroke kot tudi odrasle. Duhovite replike si kar sledijo, filozofska vprašanja o Bogu, življenju in smrti, dobrem in zlu, prijateljstvu in solidarnosti pa je avtor spretno položil v kljune treh simpatičnih pingvinov, s katerimi se tako otroci kot tudi odrasli zlahka identificiramo. »Na Noetovi barki ob osmih« dokazuje, da je tudi v tekstih za otroke mogoče govoriti o bistvenih temah, kot so iskanje boga, vprašanje prijateljstva in solidarnosti ter spoštovanja zakonov. Avtor vse te teme odpira na duhovit način, z briljantnimi dialogi. Predstava odlikuje tudi izjemno bogat jezik, ki pa je razumljiv otrokom. Poleg tega tekst nudi veliko režijskih in igralskih možnosti,« je še poudarila dramaturginja predstave Marinka Poštrak.

Na začetku predstave spoznamo tri zabavne pingvine. Vsak je drugačen – samička (v izvedbi Saše Pavlin Stošič) je brihtna, stvari rada analizira in ima močan materinski nagon, en samček je precej naiven, ni ravno pameten, a je toliko bolj dobrosrčen in stvari sprejema, kot pridejo (igra ga Aljoša Ternovšek), drugi samček, za katerega izvemo, da mu je ime Pingu, pa v sebi skriva temačno, škodoželjno plat (in ga igra Miha Rodman). Naj povem, da so se vsi trije izvrstno lotili svojih vlog in jih je pravi užitek gledati.

Glavna zabava tria pingvinov je pripraviti se o čemerkoli, saj se pri njih nikoli nič ne dogaja in se skratka zelo dolgočasijo (- »Nič se ne dogaja. Vse je belo. Večni sneg in led, led in sneg ...« - »Občasno piha veter!« - »Ja ... a to je tudi vse!«). Kar naenkrat od nikoder prileti Metulj. Bel je, narejen iz papirja (kot bodo kasneje na Noetovi barki tudi vse ostale živali). Spretno in poetično ga animira igralec Matjaž Višnar, oblečen v belega Pierrota (ki jih poznamo iz commedie dell'arte; in na koncu predstave odigra še Noeta).

»Temačni« Pingu se odloči Metulja pokončati, ker se mu ne zdi pravično, da lahko odleti, kamor si zaželi, medtem ko so pingvini za vekomaj obsojeni na ledeno pokrajino – čeprav imajo krila, ne znajo namreč leteti. – »Ne! Ne smeš ubijati!« - »Kdo je to rekel?!« - »Bog,« se prične razprava o Bogu. Ali Bog sploh ostaja, in če, zakaj ga potem ne vidijo? Ali je res, da Bog vse vidi in sliši? Kdo sploh je in kakšen je? – »Ozri se okoli sebe,« razlagata druga dva Pingotu. – »Vse to je ustvaril Bog.« - »No, pri tej pokrajini ni bil posebno domisel!« kontrira Pingu. Na koncu se – vendar po nesreči – zares usede na nesrečnega Metulja. In ker se tik za tem pojavi Golob, ki naznani Vesoljni potop, saj je Bog naveličan in razočaran, ker se vsi ljudje, a tudi živali nenehno pripravajo, je Pingu prepričan, da je on za vse kriv, ker je umoril nedolžno bitje (kar zdaj iskreno obžaluje). – »Bog, saj (zdaj že) verjamem vate! A en sam pingvin te je užalil, ti pa se maščuješ celemu Svetu?! Se ti zdi to pravično?! Zelo sem besen!« se razvname, da ga druga dva morata spet

ALICE ČOP

miriti, saj ni prav tako govoriti o Bogu. – »Pssst! Bog te bo slišal! Bog ima strašansko dobra ušesa! In dober spomin ...«

Na Noetovo barko morajo priti točno ob osmih, ker ravno takrat izpluje. A od vseh živalskih vrst na barko smeta le dva predstavnika – par.

Samička in prvi, prijaznejši pingvin, ki sta povabljeni na barko, se sprašujeta, ali je prav pustiti – čeprav tečnemu in včasih neprijaznemu prijatelju Pingotu, naj kar tako utone?! Seveda se ga odločita rešiti in ga v kovčku pretihotapiti na barko. Pustolovščina, polna skrivanja, zvijač, iznajdljivosti in seveda številnih humoristnih situacij, se lahko prične. Dogajanje na barki ima čez redoljubljen in strog Golob, ki vsak svoj nastop konča z besedami: »Občutek imam, da sem na nekaj zelo pomembnega pozabil ... A se ne morem spomniti, kaj?« Na koncu predstave se le spomni. Na ladjo je pozabil povabiti SVOJ par – drugega goloba!

Zdaj so že čisto blizu kopnega; to Golob dobro ve,

ker ga je Noe poslal v izvidnico. – »Vode so odtekle, kopna so suha in nehalo je deževati. Kaj še čakate? Druge živali so se že izkrcale. Pohitite! Vse živali morajo v parih odkorakati z barke ...«

A pingvini so trije.

Golob pa je en sam.

Se bodo znašli? Za to pa bo treba pogledati posnetek predstave.

»Igriva, filozofska in teološka dimenzija besedila, prilagojena najmlajšim, je podrejena preprosti lepoti človeških čustev. In videti je, da jih znajo pingvini izraziti bolje kot mi sami,« pravi režiser Waltl o predstavi in ima še kako prav.

Naravnost čudoviti kostumi so delo kostumografije Ane Savič Gecan. Vtis, da so pred nami pravi pingvini, pa podčrta še domiselna, igriva koreografija Selme Banich, ki je izhajala iz naravnega načina gibanja pingvinov. Pod na prvi pogled preprosto, vendar izredno prečiščeno scenografijo sta podpisana Ben Cain in Tina Gverovič. Čar ji dodaja

oblikovanje luči Mihe Horvata in Metke Golec. Avtor prijetne glasbe k predstavi, ki delno črpa tudi iz afriških in reggae ritmov, in igralec v vlogi Goloba pa je Jose (Joseph Nzobandora).

Dopolnim samo še to, da je predstava dobila glavno nagrado Grand Prix za najboljšo predstavo v celoti 16. mednarodnega Naj, naj, naj festivala v Zagrebu marca 2016.

Prešernovo gledališče Kranj in Mini teater Ljubljana; avtor: Ulrich Hub; prevod: Lučka Jencič, režija: Robert Waltl, dramaturgija: Marinka Poštrak, scenografija: Ben Cain in Tina Gverovič, kostumografija: Ana Savič Gecan, glasba: Jose, koreografija: Selma Banich, oblikovanje luči: son:DA (Miha Horvat in Metka Golec), oblikovanje maske: Matej Pajntar, nastopajo: Saša Pavlin Stošič, Miha Rodman, Jose/Tadej Pišek, Aljoša Ternovšek in Matjaž Višnar.

(Predstava 20. 11. 2020 na YouTubeu)

Foto Toni Soprano

Foto Toni Soprano

Foto Toni Soprano

Poslovanje Mestne knjižnice Šoštanj

Spoštovani obiskovalci in obiskovalke, po odloku Vlade Republike Slovenije (13. 11. 2020) ostajajo vse enote Knjižnice Velenje od ponedeljka, 16. 11. 2020, z namenom dostopanja do knjižničnega gradiva in nemotenega vzgojno-izobraževalnega procesa ODPRTE, vendar pa je poslovanje prilagojeno razmeram.

Prostega pristopa do polic ni! V knjižnici lahko hkrati vstopa omejeno število obiskovalcev. Omogočeno je vračilo gradiva in omejena izposoja s predhodnim naročilom.

PROSIMO, DA ŽELENO GRADIVO NAROČITE PRED PRIHODOM V KNJIŽNICO:

1. s pomočjo aplikacije Moja knjižnica;
2. elektronske pošte (postabralcev@vel.sik.si);
3. po telefonu (Velenje: 03 898 25 50, **Šoštanj: 083 843 888**, Šmartno ob Paki: 898 49 58);
4. z oddajo naročila – seznama v knjižnici.

Za čas od 16. novembra do ponovnega odprtja knjižnice vam zamudnine ne bomo zaračunali, zato prosimo, ne obiskujte knjižnic samo zaradi vračila gradiva!

Osebni vpis v knjižnico v tem obdobju ne bo mogoč, lahko pa se vpišete s pomočjo spletnega vpisa. Spletno lahko tudi poravnate morebitne obveznosti. Seveda pa vas vabimo tudi k izposoji e-knjig preko portala **Biblos (www.biblos.si)** in zvočnih knjig **www.audibook.si**.

Mestna knjižnica Velenje in Knjižnica Šmartno ob Paki bosta poslovali po običajnem odpiralnem času, **Mestna knjižnica Šoštanj pa bo odprta vsak dan od ponedeljka do petka od 12. do 18. ure!**

V prostorih knjižnic se zadržujte čim krajši čas in pri tem upoštevajte vsa navodila NIJZ.

Spletni portal Biblos ponuja elektronske knjige, ki si jih lahko izposodite s svojimi prenosnimi napravami (e-bralniki, pametnimi telefoni, tablicami in računalniki).

Za izposajo e-knjig potrebujete:

- Številko članske izkaznice in geslo, ki ga že uporabljate za storitev **Moja knjižnica** v sistemu COBISS. V kolikor gesla še nimate, ga pridobite v knjižnici. S številko in geslom se prijavite na spletnem portalu Biblos, kjer najprej izberete svojo knjižnico in nato željeno e-knjigo. Do e-knjig lahko dostopate tudi v lokalnem katalogu COBISS.

- Sledite preprostim navodilom, ki jih najdete na Biblosovi podstrani **kako deluje**. Hkrati lahko imate izposojene 4 e-knjige, rok izposoje je 14 dni. Podaljšanje ni možno, lahko pa si e-knjigo ponovno izposodite.

Člani Knjižnice Velenje si lahko izposojate tudi zvočne (avdio) knjige na mobilni aplikaciji Audibook.

Postopek izposoje je enostaven:

- Na mobilni telefon ali tablico prenesete aplikacijo **Audibook** (na voljo za Android in iOS).
- Ustvarite račun s spletno pošto ali Facebook računom.
- Vnesete številko knjižnične izkaznice in geslo za Mojo knjižnico (če ga še nimate, ga pridobite v knjižnici).
- Izberete zvočno knjigo, ki si jo želite izposoditi s pritiskom na gumb Izposoja.

Knjige, ki si jih lahko brezplačno izposodite, so označene s simbolom hiše/knjižnice.

**REVIJA ZA KULTURNA
IN DRUGA VPRAŠANJA
OBČINE ŠOŠTANJ IN ŠIRŠE**

Izdaja

Zavod za kulturo Šoštanj,
Trg svobode 12, 3325 Šoštanj,
zanj Kajetan Čop, direktor.
Izdajanje Lista finančno omogoča
Občina Šoštanj, zanjo Darko Menih,
župan.

Odgovorni urednik

Jože Volk

Vodenje redakcije

mag. Milojka B. Kompreg

Jezikovni pregled

Jože Volk

Oblikovanje, prelom strani

Media Center, Marko Gorjup s. p.

Tisk

Gratika Gracer d. o. o.

Naklada

600 izvodov

Kritične pripombe na vsebino ali obliko

Lista bodo dosegle svoj namen
le, če jih boste posredovali s kratkim
sporočilom na e-naslov
list.revija@gmail.com.

Vse sodelavce prosimo, da prispevke
za **LIST št. 12/2020** pošljete najkasneje
do 16. decembra 2020 na elektronski
naslov **list.revija@gmail.com.**

Foto in avtorica naslovnice – Vojka Miklavc